

Annan mulluse parima krimiromaani tiitli „Tantsuõpetaja tagasitulekule“, Mankellile ta elutöö eest.

EDETABEL

Jaan Martinson
raamatufriik

Tänavu ilmus Eestis hulk häid, kuid ei ühtegi väljapaistvat krimiromaani. Õnneks. Sest kummalisel kombel ja arusaamatul moel on parima eesti keeles ilmunud kriminaalromaanii auhind tosina aasta jooksul Henning Mankellist mööda libisenud.

„Tantsuõpetaja tagasitulek“ pole kindlasti tänavu meie hulgast lahkunud Mankelli parim, aga samal ajal pole see autor kehva kirjutanudki. Olgu siis auhind talle nii selle romaani kui ka elutöö eest.

Mis krimiaastat puudutab, siis jätkub seal Põhjamaa de pealetung. Vaat et pooled krimkad on Rootsist-Taanist-Soomest-Norrast-Islandilt, sestap pole ime, kui tosina parema sekka mahtus seitse põhjamaalast.

Nagu öeldud, oli häid krimiromaane tänavu palju, mistõttu oli keeruline tosinat välja valida. Raske südamega sai kõrvale lükatud kolm Lee Childi ja kaks John Grishami teost, Peter Jamesi „Surnud mehe jäljed“, Sabine Durranti „Mäeta mind sellisena“, Ian Rankini „Rippaet“ ja veel mitu vägagi loetavat raamatut.

Niisiis, tänavune edetabel sai selline.

1. Henning Mankell, „Tantsuõpetaja tagasitulek“, Varrak

Pole vahet, kas Henning Mankelli raamatus osaleb legendaarne inspektor Kurt Wallander või mitte, sõnum on ikka võimas ja teos suurepärase. Isegi tänapäeval tungib meie ellu Teise maailmasõja taak ja sellest Mankell jutustabki. Teda on alati painanud minevikuteemad ja ta nõuab alati õiglust. Paraku õiglus ei valitse, vaid käib käsikäes ebaõiglusega. Ent kirjanikul on tegelikkuse ees eelis: ta saab alati õigluse maksma panna.

2. Herman Koch, „Õhtusöök“, Pegasus

Aasta vaieldamatu üllataja – sest kui palju me teame Hollandi (krimi)kirjandusest? Raamatu idee on lihtne: restorani kogunevad kaks meest ja kaks naist (mehed on vennad) arutamaks, mida ette võtta ülekäte läinud teismeliste poegadega. Kusjuures „ülekäte“ on kurjategija kohta öeldud äärmiselt pehmelt. Kui kaugele vanemad last kaitstes lähevad? Lõpuni. Aga mis on lõpp, saab teada viimastel lehekülgedel.

3. Jo Nesbø, „Prussakad“, Varrak

Kummaline, kuid Jo Nesbø, ühe parema elusoleva krimikirjaniku raamatule pole siinkirjutaja aasta parima tiitlit määranud. Poodiumikohiti on hulgi, aga paraku trügib ikka keegi ette. Nagu seegi kord. „Prussakad“ pakuvad politseinik Harry Hole fännidele selget äratundmisrõõmu. Kõik on, nagu vanasti: Hole

põletab elu ja iseend, ent kui on vaja tööd teha, siis suudab olla ka kaine.

4. Jussi Adler-Olsen, „Pudelpost“, Pegasus

A-rühma krimkale vastukaaluks olev Q-rühma krimka on kindlalt A-tasemel kirjandus. Ega muidu „Pudelpostile“ pärast selle ilmumist Skandinaavia aasta parima kriminaalromaani auhinda Klaasvõtit antud. Autor on loonud kõigi poolt palavalt mitteamastatud politseikomissar Carl Mørki ja hulga minevikust kuritegusid, mis tuleb lahendada. Ja Mørk lahendab, hoolimata talle ette veeretatud raskustest.

5. Juliet Macur, „Valedering. Lance Armstrongi langemine“, Sinisukk

Mida teeb spordiraamat krimikirjanduse riiulil? Vastus: lebab täieõiguslikult ega ole tolmuses nurgas kössis nagu vaene sugulane. „Valedering“ maalib õõvastava pildi tipp(ratta)spordi tegelikkusest Lance Armstrongi dopingujuhtumi kaudu ja ongi nagu kriminaalromaan, kus samm-sammult paralleelselt kirjeldatakse kurjategija ja teda püüdvate tõeotsijate tegevust.

6. David Lagercrantz, „See, mis ei tapa“, Varrak

Aasta ehk oodatuim krimka. Stieg Larsson plaanis lugejatele kinkida kümme Millenniumi-raamatut, peaosas lohetätoveeringuga tüdruk Lisbeth Salander.

Pärast kolme osa sai Larssoni tee äkitselt otsa. Larssoni isa ja vend otsustasid järje kirjutamist pakkuda David Lagercrantzile. „See, mis ei tapa“ pole küll autentne, ent autentsusele väga lähedal.

7. Arne Dahl, „Suured veed“, Eesti Raamat

Arne Dahli A-rühma romaanid on mõjusad ja kuuluvad kahtlemata krimikirjanduse kullafondi. Iga kord, kui ühe läbi loed, tahaksid selle edetabeli tippu tõsta. Ja ootad järgmist. Stockholmis politsei eliitühm on midagi nagu venelaste „Asjatundjad“ – „Sledsvije vedut ZnaToKi“ – ainult et rahvast on enam ja rühma liikmete eraelu rohkem pildil. Ses raamatus käsitletakse pagulaste ja räpaste politseinike teemat, kuid patuni viib armastus.

8. Paula Hawkins, „Tüdruk rongis“, Helios

Kirjandusžanr, millele pani aluse Gillian Flynn isepärase psühhopõnevikuga „Kadunud“ ja kus kirjeldatakse paralleelselt kulgevaid ja hiljem ristuvaid inimsaatusi, sai uue tähtsuse. Raamatu peategelane, alkohoolik Rachel – julgemata korterikaaslasel tunnistada, et on ammu töölt lahti lastud – sõidab iga päev rongiga Londonisse ja elab aknast nähtud maailmas. Ent seal toimuvad ootamatud muutused: ideaalperikond, keda Rachel iga päev aknast näeb, puruneb, sest naine kaob. Juhtub, et just Rachel asub kadunud otsima.

9. Fred Vargas, „Kriidiringimees“, Varrak

Kummalse mõttemaailmaga prantslasest politseinik Jean-Baptiste Adamsberg sündis Fred Vargasel enne tema legendaarset evangelistide trioloogiat ja jätkas elu pärast seda. „Kriidiringimees“ on kirjutatud enam kui veerand sajandit tagasi, aga ikka värskelt. Nagu lood Maigret'st, keda Adamsberg oma laiahaardelise, kuid lihtsa mõtlemisega meenutab.

10. Karin Fossum, „Kättemaks“, Eesti Raamat

Karin Fossumit pole lihtne lugeda. Ei-ei, tema sõnaseadmine on suurepärase – lihtne ja sorav –, ainult et lugu kriibib hinge. Kriibib algusest lõpuni. Fossum ei hellita. Ei säästa lugejat, vaid toob tegelikkuse, mida me üritame endast eemale tõrjuda, julmalt esile. Maailm ei ole kahjuks lilleline aas ja saatus tahab, et me maksaksime oma vigade eest mõnikord liiga ränka hinda.

11. Johan Theorin, „Õine lumetorm“, Ajakirjade Kirjastus

Briti kirjandusteadlased ütlevad: kui sa tahad ajal tasapisi voolata lasta ning olla rahus ja vaikuses, ent nautida samal ajal ka ärevust ja pinget, loe Johan Theorini. „Õine lumetorm“, nn Ölandi kvarteti teine teos, võitis nii Klaasvõtme kui ka veel hulga auhindu. Raamatut – pere saabub elama Ölandi rannaäärseesse mõisamajja, ent pereema leitakse paar päeva hiljem uppununa – ei saa üheselt määratleda. See on justkui gootilik segu mõrvauurimisest ja õudusloost.

12. Alexander McCall Smith, „Pühapäevane filosoofiaklubi“, Tänapäev

Tere tulemast tagasi eesti keelde, austet Alexander McCall Smith. Oliigi aeg, sest sinu sarjast „Esimene daamide detektiivagentuur“ on piisavalt vett merre voolanud. ☉

VARASEMAD TEGIJAD

Eelmiste aastate parimad krimkad

- 2003: Dan Brown, „Da Vinci kood“
- 2004: Jean-Claude Izzo, „Chourmo“
- 2005: Åke Edwardson, „Lõputa suvi“
- 2006: Agatha Christie, „Miss Marple. Hercule Poirot. Kogutud ühijutud“
- 2007: Lee Child, „Külaline“
- 2008: Karin Fossum, „Armastatud Poona“
- 2009: Stieg Larsson, „Lohetätoveeringuga tüdruk“
- 2010: Josh Bazell, „Võida vikatimeest“
- 2011: Anders Roslund, Börge Helleström, „Hoiukapp 21“
- 2012: Jonas Jonasson, „Saja-aastane, kes hüppas aknast välja ja kadus“
- 2013: Boriss Akunin, „Must linn“
- 2014: Indrek Hargla, „Apteker Melchior ja Tallinna kroonika“